

Müstəqil Azərbaycanın yeni sənaye istiqaməti – hərbi sənaye

Azərbaycanın sürətli inkişafının təmin olunmasında əhəmiyyətli rol oynayan neft resurslarının iqtisadiyyatın diversifikasiyasına yönləndirilməsi iqtisadi siyasətin başlıca xətti kimi mühüm yer tutur. Respublikamız neft və qaz potensialından iqtisadiyyatın şaxələndirilməsi prosesində səmərəli istifadə etməklə, mükəmməl bir mexanizm formalaşdırıb. Neft resurslarının çoxşaxəli iqtisadiyyatın inkişafına yönəlməsi iqtisadi inkişaf, öz töhfəsini verir və Azərbaycanın sistemli islahatlar həyata keçirməsinə, dünya iqtisadiyyatına inteqrasiya prosesində yüksək aktivlik nümayiş etdirməsinə mühüm fayda vermiş olur.

Neft sənayesindən digər sənaye istiqamətlərinə doğru

Məlum olduğu kimi, neft-qaz sektoru hazırda iqtisadiyyatın digər sahələrinin inkişafında lokomotiv rolunu oynamaqdadır. Qeyri-neft sektorundakı bu dinamizmi iqtisadiyyatın diversifikasiyası ilə bağlı həyata keçirilən siyasətin mühüm nəticəsi hesab oluna bilər. Prezident İlham Əliyevin bəyan etdiyi kimi, keçid iqtisadiyyatından sonrakı yeni inkişaf mərhələsində ölkəmizin qarşısında duran əsas vəzifələrdən biri qeyri-neft sektorunun sürətli inkişafını təmin etməkdən və bu sektora aid müəssisələrin yüksək keyfiyyətə malik məhsul istehsalını artırmaqdan ibarətdir: "Bu gün artıq Azərbaycan iqtisadiyyatı neft amilindən o qədər də asılı deyildir. İnvestisiyaların cəlb edilməsi, xarici şirkətlərlə uğurlu və qarşılıqlı maraqlar əsasında yaradılmış əlaqələr, hasilatın artırılması, Azərbaycanın iqtisadi inkişafının təmin edilməsi, neft kəmərlərinin tikintisi və təbii ehtiyatların bu kəmərlər vasitəsilə dünya və Avropa bazarlarına nəql edilməsi layihələri bugünkü Azərbaycanın reallıqlarını böyük dərəcədə əks etdirir. Bu gün Azərbaycanın qeyri-neft sektorunun inkişafı da çox sürətlə gedir. Buna təkan verən məhz neft siyasəti, neft strategiyası olmuşdur".

Qeyri-neft sektorundakı yüksək artım Azərbaycan iqtisadiyyatının çoxşaxəli iqtisadiyyat olduğunu göstərir. Azərbaycan hökuməti zəngin neft resurslarının satışından daxil olan valyuta ehtiyatlarını səmərəli şəkildə xərcləməklə, iqtisadiyyatın bütün sektorlarının dinamik inkişafı üçün əlverişli baza yaratmağa nail olub və hazırda qeyri-neft sektoru valyuta gətirə biləcək strateji bölməyə çevrilib. Həyata keçirilmiş məqsədyönlü investisiya proqramlarının icrası nəticəsində neftdən kənar sahələr valyutatutumlu olmaqla, gələcəkdə iqtisadi inkişaf üçün dərin zəmin yaradır.

Prezident İlham Əliyev bildirib ki, biz gələcəyimizi yalnız neftlə bağlamaq istəmirik. Neft faktoru bizim üçün vasitədir. Müstəqilliyimizin möhkəmləndirilməsi, iqtisadiyyatımızın gücləndirilməsi istiqamətində bir vasitədir: "Yəni biz bu vasitədən istifadə edirik: Neft bizim üçün vasitədir. Mən hesab edirəm ki, biz bu vasitədən çox səmərəli istifadə etdik. Azərbaycan artıq dünyada tanındı. Ölkəmizə milyardlarla dollardan artıq sərmayə gətirilib qoyuldu. Azərbaycan öz iqtisadiyyatının neftlə bağlı olan digər sektorlarının da xeyrini götürdü, orada inkişaf müşahidə olunur... Azərbaycan neft satışından milyardlarla dollar götürəcəkdir ki, bu da geniş sosial proqramları həyata keçirməyə, əməkhaqqını və pensiyaları artırmağa, imkansız ailələrə, müharibə əlillərinə və qaçqınlara daha da çox kömək etməyə imkan verəcəkdir. Nəticədə, güclü iqtisadi potensial yaradılacaq və bu da ölkənin müstəqilliyini bundan sonra da qoruyub möhkəmlətməyə imkan verəcəkdir. Deyə bilərəm ki, Azərbaycanın neft gələcəyi çox parlaqdır. Hesab edirəm ki, respublikamız bundan əldə etdiyi gəliri düzgün xərcləyəcək və beləliklə, iqtisadiyyatımızın bütün sektorları inkişaf edəcəkdir".

Respublikamızda qeyri-neft sektorunun yüksək inkişaf perspektivləri iqtisadiyyatın diversifikasiyası üçün başlıca stimullardan biridir və yeni strateji plana əsasən, Azərbaycan yaxın onillikdə qeyri-neft məhsullarının ixracatçısı kimi dünyada böyük nüfuza malik olacaq. Təbii ki, ilkin mərhələdə iqtisadiyyatın diversifikasiyasının sürətləndirilməsi üçün neftdən daxil olan vəsaitlərin həcmi xüsusi rol oynayacaq. Azərbaycan hökuməti zəngin neft resurslarının satışından daxil olan valyuta ehtiyatlarını səmərəli şəkildə xərcləməklə, iqtisadiyyatın bütün sektorlarının dinamik inkişafı üçün əlverişli baza yaratmağa nail olub və hazırda qeyri-neft sektoru böyük gəlirlər gətirə biləcək strateji bölməyə çevrilib.

Ümumiyyətlə, Azərbaycan hökuməti neft gəlirlərinin xərclənməsini ölkənin inkişafı üçün prioritet hesab edir və bu sahədə şəffaflığının təmin edilməsini başlıca məqsədlərdən sayır. Oğuz-Qəbələ-Bakı su kəmərinin, hazırda inşası davam etdirilən Samur - Abşeron suvarma sisteminin yenidən qurulması, Bakı-Tbilisi-Qars dəmiryolu layihəsinin maliyyələşdirilməsi neft vəsaitləri hesabına həyata keçirilir və bu layihələr trans-kommunikasiya sistemlərinin ən mühüm seqmentlərini təşkil edir. Bundan başqa, neft vəsaitlərinin böyük bir hissəsinin qaçqın və məcburi köçkünlərin sosial şəraitinin yaxşılaşdırılmasına, təhsil və səhiyyə bölmələrində bir sıra layihələrin maliyyələşdirilməsinə yönəldilməsi bir daha hökumətin sosialyönümlü siyasət yürütdüyünü, insanların rifah halına xüsusi önəm verdiyini təsdiqləyir. Həyata keçirilən məqsədyönlü investisiya proqramlarının icrası nəticəsində neftdən kənar sahələr valyutatutumlu olmaqla, gələcək iqtisadi inkişaf üçün dərin zəmin yaradır.

Hazırda respublikamızın iqtisadi inkişafında neft gəlirləri başlıca valyuta mənbəyi olsa da, ikinci onillikdə qeyri-neft məhsullarının istehsalının və ixracının yüksəlməsi valyuta resurslarının strukturunun dəyişməsinə imkan yaradır. Yəni, iqtisadiyyatda diversifikasiya siyasətinin həyata keçirilməsi yaxın illərdə öz mühüm bəhrəsini

verdikdən sonra ölkəmizin valyuta mənbələri sırasında qeyri-neft məhsulları xüsusi paya malik olacaq. Bu tendensiya artıq hiss olunur və neftdən kənar sahələr içərisində sənaye bölməsi daha aktiv sektor kimi diqqəti cəlb edir.

Yeni istehsal sahələrinin yaradılması

Azərbaycan iqtisadiyyatının progressiv dinamikası neft və qeyri-neft bölmələrinin dinamik şəkildə inkişafına yol açıb, sektorlar üzrə bərabər artım meyillərini sürətləndirib. Respublikamızda həyata keçirilən iqtisadi siyasətin mühüm istiqamətlərindən biri olan sənayeləşmə strategiyası öz spesifik və intensiv inkişafı ilə müşayiət olunmaqdadır. Sənaye sektoru çoxşaxəli sahə olub ümumilikdə iqtisadiyyatın bütün bölmələri ilə əlaqəli və paralel şəkildə inkişafı üçün mühüm rol oynayır. Sənayenin əsas sahələrindən biri kimi diqqəti cəlb edən maşınqayırma bölməsində son illər müşayiət olunan yeni keyfiyyət dəyişiklikləri isə ölkəmizdə sənayeləşmənin perspektivliyindən xəbər verir.

Azərbaycan Prezidenti Administrasiyasının rəhbəri, akademik Ramiz Mehdiyev "Modernləşdirmə xətti yenə də gündəlikdədir" məqaləsində qeyd edir ki, Azərbaycanın yeni inkişaf erasının başlıca elementləri sırasında sənaye sektoru mühüm yer tutur. Akademik postkeçid dövründən sonra sənaye bölməsində böyük progressiya meyillərinin müşahidə olunmasına diqqət çəkərək sənaye potensialının ölkə iqtisadiyyatında milli gəlir baxımından əhəmiyyətli yer tutacağına toxunur.

Ramiz Mehdiyevin qənaətinə görə, Azərbaycanda sənayeləşmənin bu cür yüksək proseslə davam etməsinə ölkənin zəngin valyuta ehtiyatları əlverişli impuls verəcək. "2008–2013–cü illər güclü sənaye istehsalının yaradılması və sənayenin şaxələndirilməsi dövrüdür. İntensiv iqtisadi inkişaf imkan yaradır ki, sənaye potensialının artması bizim üçün ölkənin inkişafının mühüm prioritet istiqamətinə çevrilsin, sənayeləşmə prosesi yüksək sürətlə getsin. Bunun üçün zəruri valyuta ehtiyatları vardır. Sonrakı illərdə təzə iş yerləri açılacaq, postindustrial cəmiyyətə keçid üçün yeni zəmin yaradılacaqdır".

Azərbaycan iqtisadiyyatında son illərdəki inkişaf meyillərini müşahidə edərkən sözsüz ki, sənayenin yüksək inkişaf dinamikasını görmək mümkündür.

Güclü sənaye potensialının inkişafı üçün zəngin xammal bazasının mövcudluğu, nəhəng və çoxşəbəkəli sənaye kompleksinin imkanlarının səfərbər edilməsi bu sahənin son beş ildə keyfiyyət və kəmiyyət baxımından sıçrayışına təkan verib. Təsadüfi deyil ki, bu gün sənaye istehsalının artım tempi ilə Ümumi Daxili Məhsulun dinamikası eyni səviyyədədir. Məsələn, ötən il ÜDM 27 faiz, sənaye isə 24 faizlik artımla başa çatıb, bu isə həmin sahənin iqtisadiyyatda lokomotiv rolu oynadığını təsdiqləyir. Bu gün milli məhsulun 20 milyard manatdan çox hissəsi də məhz sənaye məhsulundan ibarətdir. Azərbaycan sənayenin inkişaf tempinə görə son 2 ildə MDB dövlətləri içərisində ilk yerlərdə dayanır, bu ilin 5 ayı üzrə makroiqtisadi göstəricilərdə də sənaye məhsulunun həcminə görə ilk üçlükdə qərar tutub. Azərbaycanda sənayenin inkişafına neft sektoru impuls versə də, ümumilikdə maşınqayırma, metallurgiya, yeyinti və emal müəssisələri, texnologiyalar, kimya kompleksi, mədənçixarma və filiz müəssisələri, bu sahənin əhəmiyyətli dərəcədə inkişaf meyilləri ilə müşayiət olunmasına imkan yaradıb.

Sənayenin strukturuna diqqət yetirdikdə, neft sənayesinin çəkisi ilə bərabər, digər sənaye sahələrinin artım tempi daha yüksək olub. Sənayenin real həcmi son 4 ildə 3 dəfəyə yaxın artıb və burada maşınqayırma, metallurgiya, kimya kompleksi, mədənçixarmanın payı daha yüksək olub. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev bir neçə ay əvvəl Gəncə zonasına səfəri zamanı sənaye müəssisələrinin vəziyyəti ilə tanış olarkən bəyan edib ki, ölkədə yeni sənaye müəssisələrinin yaradılması üçün geniş baza var və bu, hökumətin iqtisadi siyasətinin başlıca istiqamətlərindən biri olacaq. Hökumət bu sahəyə hər il investisiyaları artıracaq, yeni sənaye mərkəzlərinə investorların cəlb olunması üçün əlverişli biznes imkanları təmin ediləcək. Respublikamızın ən zəngin təbii ehtiyatlara malik olması sənaye potensialından maksimum faydalanmağa zəmin yaradır. Gəncə–Daşkəsən zonalarında xammal bazasının mövcud olması yeni sənaye müəssisələrinin yaradılmasına əlverişli şərait yaradıb. Gəncədə polad kompleksinin və Det–al alüminium zavodunun təməlinin qoyulması da bu layihələrin başlanğıcı kimi qiymətləndirilə bilər. Bu iki zavod kompleksinin tikintisi nəticəsində Azərbaycan çox böyük iqtisadi imkanlara nail olacaq. Təkcə, bu sahəyə qoyulan investisiyaların həcmi 1 milyard dollardan çox olacaq.

Hökumət yaxın 5 ildə sənayeləşmənin inkişafına ən azı 3 milyard dollar kapital yönəltməyi nəzərdə tutur. 2008–2013–cü illəri əhatə edən Dövlət Proqramının da əsas hədəfləri alüminium, polad, maşınqayırma, yeyinti və yüngül sənaye obyektlərinin yaradılmasından ibarətdir. Bu müəssisələrin inkişafı Azərbaycanın sənayesinə çox güclü təkan verəcək və sənayemiz ən yüksək dünya standartlarına cavab verən məhsulları dünya bazarına ixrac edəcək. Təkcə Gəncədəki müəssisələrdə 1 milyon ton polad və 100 min ton alüminium istehsal olunacaq. Bu müəssisələr həm də yeni iş yerlərinin yaradılmasında mühüm rol oynayacaq. Gəncənin 2 minə yaxın işsiz sakini bu müəssisələrdə işlə təmin olunacaq. Azərbaycanın sənaye potensialının "onurğa sütunu" olan "Azərikimya" Dövlət Şirkətinin tərkibində olan sənaye müəssisələrinin də yenidən qurulması hökumətin diqqət mərkəzindədir.

Prezident İlham Əliyevin tapşırığına əsasən, Sənaye və Energetika Nazirliyi sənayenin və bununla yanaşı, kimya sənayesinin perspektiv inkişafı ilə əlaqədar yeni proqram hazırlayıb. Bu sənədin əsas istiqamətləri yerli xammal bazası əsasında ən mütərəqqi texnologiyalara əsaslanan yeni zavodların tikintisindən və yenidən qurulmasından ibarətdir. Hökumətin digər planı Sumqayıtdakı müəssisələrin bazasında sənaye şəhərciyinin

yaradılması ilə bağlıdır. Gədəbəy, Naxçıvan, Daşkəsən, Gəncə və digər bölgələrdə qızıl və mədənçıxarma sənayesi inkişaf bumunu yaşayır və bu layihənin reallaşması Azərbaycanın regionda nəhəng sənaye mərkəzinə çevrilməsinə səbəb olacaq.

Ağır sənayenin inkişafı dövlətin əsas prioritetlərindən biri kimi...

Sənayenin sektorial inkişafı ağır sənaye və maşınqayırma sənayesi üçün də əhəmiyyətli inkişaf tendensiyası formalaşdırıb. Ölkəmizdə maşınqayırma sənayesi hələ Sovet dövründə bir sıra strateji müəssisələrin güclü istehsal imkanlarına görə seçilib. Gəncə Avtomobil Zavodu, B.Sərdarov adına zavod, Bakı və Sumqayıtdakı strateji maşınqayırma müəssisələri rentabelli iş fəaliyyətinə, potensial imkanlarına görə, həmçinin, regionda bir çox iqtisadi subyektlərin maddi-xammal təminatında və ehtiyat hissələrlə təchiz olunmasında xüsusi rol oynayıb. Bu müəssisələr istehsal etdiyi materiallar - maşın və onların hissələrinin istehsalına görə, postsovet məkanında fərqlənib. Eyni zamanda, respublikamızın maşınqayırma sənayesi müəssisələri iqtisadiyyatın milli gəlir baxımından mühüm sahəsi hesab olunub, ümumi sənaye strukturunda xüsusi çəkiyə malik olub.

Bazar iqtisadiyyatının bütün prinsiplərini uğurlu şəkildə təmin edən və liberal iqtisadiyyatın inkişafını dərinləşdirən hökumət ötən əsrin sonlarından başlayaraq sənayenin bütün sektorlarının, o cümlədən, maşınqayırmanın inkişafı üçün xüsusi proqramların icrasına nail olub. Müəssisələrin özəlləşdirilməsi, səhmdar cəmiyyətlərə çevrilməsi, eləcə də, postsənaye dövründə mühüm əhəmiyyətə malik müəssisələrin maddi-texniki bazasının yenidən qurulması, yeni istehsal sahələrinin yaradılması maşınqayırmanın tamamilə yeniləşməsinə, real bazara uyğun fəaliyyət göstərməsinə səbəb olub. Son illər maşınqayırma müəssisələrinin yeni texnologiyalar əsasında təchizatı onların həm istehsal güclərinin, həm də yeni çeşiddə məhsullar buraxılışı üçün imkanlarının artmasına səbəb olub.

Hazırda respublikamız maşınqayırma sənayesində istehsal olunan rəqabətqabiliyyətli məhsulların buraxılışına malikdir. Bu sırada avtomobillərin istehsalı xüsusi əhəmiyyət daşıyır. Ümumiyyətlə, avtomobil sənayesi maşınqayırmada əsas sahə kimi nəzərə çarpır və dünyada avtomobil istehsalı rəqabətinin dərinləşdiyi bir ərəfədə Azərbaycan öz milli brendi ilə tanınmağa çalışır. Ölkəmiz artıq bir neçə ildir ki, bölgədə ən iri avtomobil müəssisəsi olan Gəncə Avtomobil Zavodunun istehsal etdiyi maşınlarla məşhurdur. Bu müəssisə öz istehsal sahələrinin genişliyinə görə, çox zəngindir və burada bütün növ avtomobillərin istehsalı üçün texniki baza mövcuddur. Həm yük, həm də minik maşınlarının istehsalına malik olan zavod illik gücünü artırmaq potensialına görə də fərqlənir. Zavodda Belarusla birgə istehsal olunan kənd təsərrüfatı üçün traktorlar yerli tələbatın ödənilməsində mühüm rol oynayır. Bir neçə ildən sonra bu maşınların qonşu dövlətlərə ixracı da nəzərdə tutulur. Gəncə Avtomobil Zavodunun istehsal etdiyi yük maşınları, tikinti sektoru üçün nəzərdə tutulan maşınları da rəqabət imkanlarına görə seçilir. Bu müəssisə, həmçinin, minik avtomobillərinin istehsalını da planlaşdırır ki, bu da ölkəmizdə yerli avtomobillərin istehlakında mühüm rol oynayacaq. Onu da qeyd edək ki, Fransanın məşhur "Pejo", Almaniyanın "Folsfagen" müəssisələri sözügedən zavodda birgə maşınların yığılmasını təklif edirlər.

Məsələ ondadır ki, maşınqayırma sənayesi təkcə, paytaxtı və iri şəhərləri əhatə etmir. Bu gün bu sənaye sahəsi regionlarda inkişaf etməyə başlayıb və bölgələrdə çox iri maşınqayırma zavodları mövcuddur. Xüsusilə də, avtomobil istehsalı regionlarda geniş vüsət almağa başlayıb. Şamaxıda, Naxçıvanda yeni texnologiyaların tətbiqinə əsaslanan maddi-texniki bazanın yaradılması sayəsində müasir avtomobillərin buraxılışı sürətlənməkdədir. Bu gün Naxçıvanda "Lifan" avtomobillərinin istehsalı maşınqayırma sənayesi üçün mühüm rol oynayır. Öz texniki göstəricilərinə, dizaynına, digər parametrlərinə görə, qonşu ölkələrin istehsal etdiyi maşınlardan geri qalmayan bu avtomobillər daxili bazarda xüsusi yer tutur. "Lifan"ın yeni versiyalarının buraxılışı da nəzərdə tutulur ki, bu da avtomobil sənayesində yeni keyfiyyət dəyişikliklərinin yaranmasından xəbər verir. Eləcə də, digər markalı maşınların buraxılışı ilə bağlı layihələrin həyata keçirilməsi planlaşdırılır ki, bu da yaxın illərdə Azərbaycanın bir neçə rəqabətqabiliyyətli avtomobil istehsalçısı kimi tanınmasına imkan verəcək.

Azərbaycanın artan iqtisadi imkanları və sənaye bumu hərbi sənayesi sektorunda da davamlı layihələrin həyata keçirilməsinə əhəmiyyətli baza yaradıb. Respublikamızın maliyyə imkanlarının artması müdafiə sənayesi bölməsinə böyük həcmdə maliyyə vəsaitlərinin yönəldilməsinə imkan verib. Bu isə son illərdə hərbi-sənaye sektorunda genişmiqyaslı kompleks islahatların həyata keçirilməsi və bu sahənin dinamik inkişafı üçün əlverişli zəmin yaradıb. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti, Ali Baş Komandan İlham Əliyevin müdafiə sənayesinin inkişafı ilə bağlı müvafiq tövsiyə və tapşırıqlarının yerinə yetirilməsi ölkəmizdə güclü hərbi sənaye kompleksinin bazasının daha da möhkəmlənməsinə səbəb olub.

Azərbaycan Respublikasında hərbi sənayenin yaradılması və inkişafı

Hərbi sənaye bölməsi respublikamızda yeni sahə hesab olunsa da, qısa müddət ərzində mühüm işlərin görülməsi nəticəsində yüksək effekt verən nəticələr əldə olunub. Müdafiə Sənayesi Nazirliyinin təbəçiliyində olan strateji müəssisələrin yenidən qurulması, maddi-texniki bazasının möhkəmləndirilməsi, ən qabaqcıl texnologiyalarla təchiz edilməsi çeşidli hərbi məhsulların hazırlanması ilə yanaşı, yeni nəsil silah, sursat və digər avadanlıqların istehsalına səbəb olub. Son iki ildə bu müəssisələrdə silsilə yenidənqurma tədbirləri həyata keçirilib,

dünyanın ən inkişaf etmiş ölkələrində istehsal olunmuş dəzgah və avadanlıq quraşdırılıb. Bütün hərbi müəssisələrdə Avropanın ən inkişaf etmiş ölkələrinin avadanlığı əsasında məhsullar yaradılmaqdadır. "İqlim", "Avia-Aqreqat", "Sənayecihaz", "Dalğa" elm-istehsalat birlikləri və "Elektron Hesablayıcı Maşınlar", "Gəncə maşınqayırma", "Elektromexanika", "Radioquraşdırma", "Telemexanika", "Cihazqayırma", "Azon", "Araz", "Peyk" zavodları bu gün hərbi müdafiə sənayesinin əsas sütunları kimi dəyərləndirilə bilər. Bu müəssisələrdə aviasiya, naviqasiya, neft sənayesi, cihazqayırma və digər hərbi təyinatlı məhsulların istehsalı ildən-ilə həm təkmilləşdirilir, həm də ən yeni nəsil modern texnologiyalar istehsal olunur.

Respublikamızda hərbi-sənaye təyinatlı məhsulların istehsalı üçün strateji müəssisələrin texniki imkanlarının daha da gücləndirilməsi və modernləşdirilməsi ilə bağlı davamlı tədbirlər görülməkdədir. Məsələn, ötən həftə Prezident İlham Əliyevin iştirakı ilə açılış mərasimləri keçirilən "İqlim" və "Dalğa" elm-istehsalat müəssisələrinin fəaliyyətə başlaması müdafiə sənayesi sektorunda dinamizmin daha da yüksəlməsinə imkan verəcək. Bu strateji obyektlər quraşdırılan modern avadanlıq və tətbiq edilən yeni texnologiyalar hesabına ən müasir standartlara cavab verən müdafiə təyinatlı məhsulların istehsalına görə mühüm əhəmiyyətə malikdir. Məsələn, "İqlim" müəssisəsində istehsal olunan "Zəfər", "Zəfər-K", "İnam" tapançaları, PKT, PKM, "İstiqlal-1" pulemyotları və digər məhsullar hərbi-texniki və keyfiyyət göstəricilərinə görə, dünya müdafiə sənayesi sektorunda ən qabaqcıl silahlardan hesab olunur. Eləcə də, "İqlim"də istehsal olunan "Boran" artilleriya qurğusu, iriçaplı yarımavtomat "İstiqlal" snayper tüfəngi, piyadalar əleyhinə minalar və digər məhsullar ən çətin coğrafi-fiziki şəraitlərdə döyüş tapşırığının yerinə yetirilməsinə və qarşıya qoyulan tələblərə yüksək səviyyədə nail olmağa imkan verir. Xüsusilə də, "İnam", "Qürur" tapançaları və "İstiqlal" snayper tüfəngi hava temperaturunun ən aşağı olduğu şəraitlərdə belə atəş dəqiqliyinə görə, böyük üstünlüyə malikdir. 3 km məsafədə hədəfi dəqiqliklə vurmağa imkan verən bu unikal silah bəzi dövlətlərin analoji silahını geridə qoyur. 20 kq çəkisi olan "İstiqlal" snayperi, hətta -50 və + 50 dərəcə temperaturlarda belə rahat istifadə oluna bilər və yağmur, palçıq, qar, toz təsirinə qarşı davamlılığı ilə fərqlənir. Artıq bir sıra dövlətlər "İstiqlal" snayperinin öz hərbi kontingentlərində istifadə olunması üçün Azərbaycana sifariş vermək niyyətlərini bəyan ediblər.

Azərbaycanın istehsal etdiyi silahlar hərbi-texniki göstəricilərinə görə, keçmiş Sovet istehsalı olan TT, "Makarov" və digər modellərdən də üstün hesab olunur. Ölkəmizin istehsal etdiyi motodor və morodor tipli zirehli texnikanın ilk nümunələri də hərbi parametrlərinə görə, xüsusi üstünlüyə malikdir. Eləcə də, digər müxtəlif növ döyüş sursatları, artilleriya minaları və optik cihazlar xarici ölkələrin istehsal məhsulları ilə rəqabət aparmaq imkanlarına malikdir.

Dünyanın bir sıra dövlətlərinin müvafiq qurumları ilə sıx əməkdaşlıq edən Müdafiə Sənayesi Nazirliyi müdafiə təyinatlı məhsullarla yanaşı, yeni növ mülki avadanlığın istehsalına da başlayıb. Azərbaycanın hərbi təyinatlı məhsullarının Beynəlxalq Müdafiə Sənayesi Sərgisində (İDEF-2009) nümayiş etdirməsi bir çox dövlətlər tərəfindən böyük maraqla qarşılanıb. Həmin sərgidə respublikamızın 27 adda müdafiə təyinatlı məmulatları nümayiş etdirilib. Azərbaycanın təqdim etdiyi "İstiqlal" snayper tüfəngi, atıcı silahlar üçün müxtəlif növ döyüş sursatları, artilleriya minaları və optik cihazları xarici şirkətlərdə dərin maraq yaradıb.

Hazırda respublikamız aviasiya, naviqasiya, cihazqayırma və digər istiqamətlər üzrə dünyanın inkişaf etmiş dövlətlərinin firma və şirkətləri ilə sıx əməkdaşlıq təmaslarına malikdir. Pakistan, Çexiya, Türkiyə, Cənubi Koreya, Belarus, Ukrayna, İordaniya, Polşa və digər dövlətlərlə müdafiə sənayesi sahəsində qarşılıqlı əməkdaşlığa dair razılaşmalar əldə edilib və həmin ölkələrin bir neçəsi ilə artıq birgə layihələrin icrasına başlanılıb. Məsələn, Azərbaycan Belarusla birgə optik cihazlar və naviqasiya sistemləri istehsal edir. Ölkəmiz Türkiyə ilə birgə helikopter istehsalına başlamağı nəzərdə tutur. Ukrayna isə, Azərbaycanla birgə zirehli tank və aviasiya texnikası, artilleriya sistemləri, radiolokasiya stansiyaları və zenit-raket komplekslərinin yaradılmasını həyata keçirmək niyyətindədir. Bu ölkə ilə kiçik döyüş gəmilərinin istehsalı da planlaşdırılır. Eləcə də, Azərbaycan və Pakistan müxtəlif çeşiddə müdafiə sənayesi məhsulları istehsal etməyi nəzərdən keçirirlər.

Respublikamızda qarşıdakı illərdə Dövlət Müdafiə Sifarişi Proqramına əsasən, müxtəlif növ müdafiə təyinatlı məmulatların istehsalı planlaşdırılır. Proqram çərçivəsində 2016-cı ilə qədər müdafiə sənayesinin inkişafı ilə bağlı ən modern müdafiə təyinatlı məhsulların istehsalı nəzərdə tutulur. Sənəddə paytaxtla bərabər, bölgələrdə də hərbi sənaye müəssisələrinin yaradılması ilə bağlı layihələr nəzərdə tutulub və yaxın illərdə Gəncə, Xaçmaz və digər rayonlarda müxtəlif təyinatlı hərbi məhsulların istehsalı planlaşdırılıb. Bu faktorlar hərbi sənaye potensialını möhkəmləndirən Azərbaycanın bir neçə ildən sonra regionda və xarici bazarlarda hərbi təyinatlı məhsullar ixracatçısı kimi tanınmasına səbəb olacaq.

"Yeni Azərbaycan"ın Analitik Qrupu